

ЙОЗЕФ НЕСВАДБА ПРОЦЕСЪТ, ЗА КОЙТО НИКОЙ НЕ УЗНА

Превод от чешки: Александър Хрусанов, 1985

chitanka.info

— Многоуважаеми съдии — професор Нойман стана веднага, след като обвинителят завърши речта си, огледа присъстващите и заговори с такъв спокоен глас, сякаш четеше лекция на студенти. — Обвиняват ме, че съм нападнал професор Кохоут в кабинета му, ударил съм го с микроскоп по главата и съм му нанесъл телесна повреда. Много съжалявам. Защото исках да убия професор Кохоут...

Залата притихна. Журналистите започнаха да пишат бързо нещо. Всички с удивление гледаха обвиняемия, който сам отежняваше положението си. Но професорът спокойно продължи.

— Вече двадесет и седем години преподавам хистология във Факултета за естествени науки. Моята катедра е разположена в една от най-старите сгради на студентското градче заедно с катедрата по физиология. Дами и господа, там хистологията направо изпадна в бедствие, тъй като професор Кохоут със своите физиолози отдавна ни прогони в сутерена. Кохоут дори решаваше въпросите за финансовите разходи на нашата катедра, макар да не беше неин ръководител и да няма понятие от тази наука. На всеки е известно, че неговата професионална бездарност се компенсира само от роднинските му връзки с един министър от нашия австроунгарски императорски двор. Неговата научна работа се извършва изцяло от асистенти, избрани сред младите учени, а в същото време аз съм принуден да се справям само с един помощник — доктор Маха.

Преди около една година моят асистент правеше изпитания с ново клетъчно багрило — мое изобретение. Нарекох го „Етнакронит-Г“. По време на опитите част от багрилото се изпари. Маха се отрови. Оказа се, че новият препарат е най-силният от всички известни отровни газове. Той няма миризма, но само от едно вдишване от този газ започват конвулсии в целия организъм. Маха не дишаше и лежеше на пода в съвсем неестествено положение — тялото му беше изпънато като лък, допираше се до земята само с главата и краката. Веднага унищожих отровното багрило и настоях катедрата да получи поне една стая, която да може да се проветрява. Ако разполагахме с такова помещение, нямаше да се случи нещастиято.

След няколко месеца, когато асистентът ми вече оздравя, в университета най-после се появи комисия. Двама чиновници, облечени във фракове, започнаха нагло да ме разпитват. Искаха да знаят всичко за отровния газ. Това ми се стори подозрително и аз ги изгоних.

След седмица дойде сам министърът. Отначало помислих, че е направил грешка.

— Вашият роднина работи на горния етаж — казах аз. Но министърът беше дошъл при мен. Вече му бяха докладвали за изобретението ми.

— Аз съм хистолог — напомних му аз. — Интересуват ме живите тъкани, а не отровите. „Етнакронита“ го изобретих случайно.

— Всички велики открития в този свят са случайни — успокои ме министърът. — Правителството възнамерява да закупи препарата и веднага да го пусне в производство.

Не разбирах защо им е. Този газ нямаше нито цвят, нито мирис. Беше прекалено опасен за хората.

— Точно затова — усмихна се снизходително министърът. — Нужен ни е боен газ. Необходимо е ново оръжие.

— Оръжие! — ужасих се аз. — Господин министър, погледнете календара, сега сме 1914 година. Цивилизованите народи отдавна вече не воюват помежду си. Прогресът на науката и културата направи смешна дори самата мисъл за война.

— Вие нищо не разбирате от политика, драги приятелю — произнесе наставнически министърът. — Сега международното положение е крайно напрегнато. Нашите отношения с Русия се влошават. И всичко е заради Балканите. Ако националистическата сръбска организация „Черната ръка“ предприеме каквито и да са действия, Австро-Унгария няма да премълчи. Ще им покажем кой трябва да бъде господар на Балканите. В това отношение ще ни подкрепи Германия, която има да урежда свои сметки с Англия и Франция. Колониите в Африка трябва да бъдат преразпределени. Ние сме на прага на световен конфликт. Ще воюват милиони.

— За какво? — бях крайно удивен, тъй като не се занимавах въобще с политика.

— За сфери на господство — отвърна важно министърът.

Представих си милиони войници, които се гърчат в конвулсии.

— Не, не, не! — викнах аз. — Ако искате да воювате, имате саби. Моят газ няма да прави разлика между войници и деца.

— В бъдещите войни това няма да е необходимо — усмихна се министърът. — Разбирам вашия ужас, господин професор, та и аз съм хуманен човек. Но заради това прогресът няма да спре. Ще водим

война с далекобойна артилерия, авиация и бойни газове. И ако някой друг, в друга държава изобрети „Етнакронит“, там, естествено, веднага ще го зачислят на въоръжение в армията. А какво ще постигнете вие, като откажете да ни предадете своето откритие? Ще ви нарекат предател. Ако сътрудничите с нас, можете да станете богат и уважаван човек, ще получите дворянска титла. Смятайте, че сте спечелили от лотарията на науката. Та нали сам казахте, че случайно сте изобретили отровния газ. Значи вие не носите никаква отговорност.

Но аз изгоних министъра. Отначало помислих, че е луд. А после помолих да ми донесат вестници. След това цяла седмица се занимавах само с четене. Всичко изглеждаше така, сякаш част от човечеството си беше загубила ума. Грей, Поанкаре, Сазонов, Хайзендорф — за първи път четях за тези господа.

След три дни се разнесоха изстрелите в Сараево. И въпреки всичко „черната ръка“ уби своя враг — австрийския престолонаследник. Започна война. А заедно с нея и нападките срещу мен. Официално никой нищо не съобщаваше. Но се пусна слух, че отказвам да предам на армията важно стратегическо откритие. По време на лекции студентите ме освиркваха, колегите зачеркнаха името ми в списъка на членовете на редколегията на научното ни списание, а Кохоут предложи на Маха мястото на професор по хистология, което според думите му съвсем скоро щяло да се освободи.

Полкове новобранци се отправяха към фронта и от гарата в нашия град. Негова гордост беше драгунският полк. А на мен той ми причини само неприятности — разби семейството ми. Преди две години жена ми избяга с поручик Имре Ковач в Шалготарян. Възможно е оттогава да не обичам военните. Особено драгуните. Напуснах дома си и се заселих в работния си кабинет в сутерена. Само от време на време излизах от него, за да се отбия при доктор Маха, да поиграя с децата му. Той беше единственият ми приятел. Не се излъгах с Маха. Той се отказа от предложението на Кохоут.

Събитията на фронта се развиваха стремително. В армията започнаха да призовават запасници. Моят асистент попадна сред първите. За това се погрижи отмъстителният Кохоут. Когато изпрацах Маха на гарата, шестгодишният му син ме попита:

— А вярно ли е, че ако имахме онзи газ, татко щеше да се върне у дома след една седмица?

Навярно у тях често са говорили по този въпрос. Може би асистентът ми не е бил съгласен с мен? Госпожа Маха беше полуприпаднала. Другите жени викаха, плачеха, скубеха си косите, сякаш участвуваха в антична трагедия. През живота си не бях виждал толкова сълзи и страдания, както при изпращането на асистента.

По перона се разхождаше някакъв офицер и ме поглеждаше с презрение. Беше Имре Ковач, вече повишен в чин майор. Бяха го преместили в нашия град като командир на полка.

— Долу сърбите! — ревеше той в един глас с другите офицери и размахваше сабя.

Понякога ми се струваше, че всичко, което става, е кошмарен сън или страшна шега. Но никой не се смееше освен смъртта. След една седмица получихме съобщение, че Маха е загинал. Разплаканата му вдовица дойде при мен и каза, че аз съм виновен за всичко. Ако им бях дал отровния газ, Маха щеше да е жив. Тя беше уверена в това.

Аз, който се бях отказал да участвувам в целия този ужас, внезапно се оказах виновен. И точно тогава се роди идеята. На следващия ден отидох при министъра.

— Съгласен съм да ви дам „Етнакронит-Г“. Но ми е необходимо да направя още няколко опита...

— Всичко ще бъде на вашите услуги, скъпи родолюбце — и министърът назова сумата.

С тези пари можех да построя цял град. Но те искаха отрова. За охрана на обекта получих взвод войници. Настоях да ги командува майор Ковач. По такъв начин той попадна в мое подчинение. Освен всичко друго ми изпратиха красива секретарка и още една, която наистина работеше, десет нови асистенти, четирима от които бяха сътрудници на контраразузнаването, и двадесет лаборанти. Естествено, вече не можехме да се съберем в сутерена. Отказах се от друга сграда и изпратих ултиматум на Катедрата по физиология:

„Изисквам да освободите помещенията в продължение на шест часа. Незабавно да се забранят всякакви груби нападки против хистологията. Да се уволнят лаборантите, асистентите и чистачките в Катедрата по физиология, да се накажат всички, които са възпрепятствували работата ми и преди всичко Кохоут. Аз лично ще взема участие в разследването на неговото дело...“

Ултиматума занесе Ковач с трима драгуни. Те трепереха пред мен, защото ги спасявах от фронта.

Минута по-късно позвъни Кохоут. Удивен е... Не разбира... Винаги можем да се разберем...

— Точно така се държеше сръбското правителство — викнах аз и тряснах слушалката.

Почаках до вечерта, а след това издадох заповед.

— Долу физиолозите — реवेशе Ковач и размахваше сабя. Драгуните се заеха да изхвърлят през прозорците скъпото оборудване, пуснаха на свобода зайците и мишките. Започна същинска война. Моите сътрудници ме уговаряха. Но аз не исках никого да слушам. Взех микроскопа и се отправих към Кохоут. Той точно съобщаваше по телефона за моите действия на тъста си министър. Със стойката на микроскопа разбих черепа на Кохоут. За съжаление не го убих. Много съжалявам. Защото всеки ден на всички фронтове убиват хиляди хора, като се ръководят именно от тази логика, по силата на която аз нападнах физиолозите.

Всяка стъпка, предприета от мен, напълно може да се сравнява с онова, което направиха европейските политици, като предизвикаха избухването на война. Но тях никой не ги нарече побъркани. Не ги изследваха психиатри като мен, не ги вкараха в затвора и не ги съдиха. Сякаш войната не е също такава убийство!

... На това място професорът го накараха да замълчи. Поне тайната стенограма от съдебното заседание, намерена в архива на едно моравско градче, прекъсва дотук.

Журналистите, присъствували на процеса, не напечатаха нито ред за него. Така че никой никога не узна за него. А може би никой не се е заинтересувал от този процес. Толкова събития станаха от онова време досега! В това число и две световни войни.

Публикувано в списание „Наука и техника“, брой 16/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.